

Norbert Podhorecki, *Offenbarung – Schrift – Tradition. Walter Kaspers Beitrag zum Problem der Dogmenhermenutik*, Frankfurt a.M. 2001, ss. I-XVIII + 331 (Europäische Hochschulschriften, Reihe XXIII Theologie, Bd. 719).

Autor niniejszej rozprawy, ks. dr Norbert Podhorecki, słusznie wychodzi od chronologicznego określenia źródeł niemieckiego teologa, biskupa, a od stycznia 2001 kardynała Kurii Rzymskiej – Waltera Kaspera. Dzieli je według trzech głównych okresów pracy naukowej z czasów asystentury na Uniwersytecie w Tübingen (1961-1964), profesury w Uniwersytecie Múnster (1964-1970) i głównego okresu, jakim była profesura w Uniwersytecie Tübingen (1970-1989). Dodaje do tego krótki okres biskupstwa w diecezji Rottenburg-Stuttgart (1989-1999) (s. 7-21).

Wyszczególnienie tych okresów ma wyrazić nie tylko całość nauczania tybindzkiego Teologa, ale przede wszystkim ukazać jego nowe akcenty wobec trudnej problematyki rozumienia dogmatu. Nie chodzi tu głównie o przedstawienie jasnej relacji między Pismem św., Tradycją i Urzędem Nauczycielskim Kościoła, które są świadkami jednego i tego samego Objawienia (s. 3), ani też o wyrażenie tego, co oznacza dogmat dla konkretnego chrześcijanina. Bardziej chodzi tu o uwypuklenie funkcji i istoty dogmatu w ogóle, a także o wyrażenie tego w relacji do Ewangelii. Innymi słowy, Autor dysertacji stawia sobie problem historycznego określenia relacji między Słowem Bożym, objawionym w Ewangelii, a ujętym w kościelny dogmat. Przy tym jest oczywiście miejsce dla profetycznej otwartości kairosu Kościoła. Oznacza to, że obecna sytuacja duchowa i wpływająca stąd ortopraksja „wymusza” niejako nowe sformułowanie prawd wiary, by na nowo ukazać ludziom obecnego wieku „nowe życie i nową nadzieję” – jak mówi sam W. Kasper. Przebadanie tych myśli i ukazanie prób rozwiązania nakreślonego tematu przez Teologa z Tübingen jest zatem bardzo aktualne i potrzebne ze wszech miar – także i dla samego Kościoła.

Znamienne jest, że Walter Kasper jest tu wyjątkowym teologiem, gdyż bardzo trafnie omówiony przez ks. Podhoreckiego kompleks tematyczny Kardynała stanowi niesamowitą spójność, a nawet niejako ciągłość jego myśli od samego początku aż po dzień dzisiejszy. Oznacza to, że cezura czasowa jest tu bardziej porządkowaniem dojrzałej już od samego początku myśli, niż uciekaniem się do nieprzewidzianych zmian w toku myślenia (s. 19). Właśnie chronologiczne przedstawienie i wgłębienie się w dzieła Kaspera ukazuje niezmiennosc jego podstawowych aksjomatów (!). Stąd nie ma problemów z powoływaniem się na wcześniejsze czy późniejsze publikacje i cytowanie ich w każdym punkcie. Ale nieodzownym staje się – nawet dla weryfika-

cji tej tezy – ukazanie tła teologicznego nauczania Rzymskiego Kardynała. Ksiądz Doktor czyni to w kolejnym rozdziale swojej pracy (s. 23-118). Najważniejsze stwierdzenia można ująć następująco: Kasper wychodzi w swoim nauczaniu od historycznych korzeni pojmowania dogmatu, stając się tym samym wolnym od wpływów kolejnych epok teologicznego nauczania, a głównie od neoscholastyki (s. 24 nn.). Przyznaje się do wpływu nań Tübingen Schule XIX w., ale w jej pozytywnych punktach, jak: przede wszystkim *Geschichtlichkeit*, z tym związanej *Wissenschaftlichkeit*, a także *Kirchlichkeit* i – co jest znowu dla całego tematu znamienne – *praxisorientierte Zeitoffenheit* (s. 39 nn.). Bardzo szeroko omówiony jest okres tybindzki, który z kolei prowadzi Kaspera do nowego odczytania Vaticanum II i tym samym ugruntowania swojej teologii o nauczanie soborowe (s. 107 nn.). Na czoło wysuwają się tu potwierdzenie nie tylko otwartości Kościoła na świat, ale też poszukiwanie nowych form teologii dla świata, która opiera się na podstawowych tezach: historyczności Objawienia Bożego; nierozzerwalnej przynależności Pisma św., Tradycji i nauczania Kościoła; niezmienności i historyczności Prawdy; hierarchii wartości; a także – co moim zdaniem zostało w pracy pominięte – akcentu teologii historyczbawczej (głównie O. Cullmann).

Zasadniczy merytorycznie korpus pracy stanowi rozdział III, gdzie Autor słusznie podaje tzw. „Akcenty” nauki Kaspera. Zostały zebrane w cztery zasadnicze bloki tematyczne. Podstawowym, a zarazem punktem wyjścia jego teologii, jest rozumienie Objawienia (s. 119 nn.). Kasper dostrzega najpierw pytanie o sens człowieka w aspekcie pytania o Boga, otwierając tym samym pole historii jako miejsca i sposobu dziania się Bożego Objawienia, a następnie włącza weń trzy zasadnicze aspekty: historyczno-teologiczny (s. 130 nn.), chrystologiczny (s. 148 nn.), pneumatologiczny (s. 154 nn.) i w końcu ujmuje to razem w perspektywie trynitarnej (s. 157 nn.). Następnym blokiem tematycznym jest ukazanie związku Pisma św. z Tradycją od omówienia poszczególnych rzeczywistości, czyli nadanie Pismu św. pierwszorzędnej rangi w nauczaniu (s. 162 nn.), rozumieniu Tradycji jako „miejsca” Prawdy, posiadającego różne aspekty i wymiary: chrystologiczno-pneumatologiczny, eklezjologiczny, eschatologiczny i typologiczno-sakramentalny (s. 186 nn.). By wreszcie określić, że Pismo św. i Tradycja nierozzerwalnie do siebie należą (s. 193 nn.). Na tym fundamencie możliwe jest dopiero ukazanie i zbudowanie trzeciego bloku tematycznego – koncepcji hermeneutyki dogmatu (s. 210 nn.), z którym wiąże się blok czwarty – rozumienie Kościoła jako „miejsca” Prawdy (s. 260 nn.). Walter Kasper reprezentuje funkcjonalne i dynamiczne rozumienie dogmatu. Dogmat jest – według niego – rezultatem historycznego doświadczenia Ewangelii przez Kościół, który tym samym oddaje w dogmacie świadectwo absolutnej Prawdzie, obecnej w historycznym Objawieniu, uniwersalnie i ostatecznie ukazanej w Jezusie Chrystusie. Dogmat nie jest wtedy wyrażeniem jakiejś prawdy partykularnej, lecz jest wyrażeniem prawdy jako absolutnej Prawdy Bożej, która mocą Jego Istoty jest po prostu uniwersalna (por. s. 259). Tak Kościół jest miejscem, domem, filarem i fundamentem Prawdy (1 Tm 3, 15).

Ostatni rozdział rozprawy niejako staje się uzasadnieniem tezy podstawowej, a mianowicie – optycznie będzie to dodanie do trzech rzeczywistości: *Offenbarung* – *Schrift* – *Tradition* – jeszcze jednej – *Dogma*. A w zasadzie będzie to ukazanie pryncypium całej dogmatyki Kaspera w zasadniczej relacji wiary i historii, co wyraża

się we wzajemnym sprzężeniu: Objawienia – Pisma św. – Tradycji – Dogmatu. Właśnie ten „ciąg” i „proces” stanowi jego podstawową tezę, tzw. „doppelte Relativität des Dogmas”. Teza ta wyraża podwójne uwarunkowanie dogmatu: poprzez hermeneutykę Słowa Bożego, obecnego w Piśmie św. i Tradycji, ma wejść w konkretny czas i odnieść się do niego jako służba Ewangelii wobec konkretnej sytuacji świata. Nie jest to zwykle podporządkowanie Ewangelii obecnemu czasowi, lecz ukazanie temu czasowi Ewangelii jako Słowa Bożego, które chce wyjaśnić konkretną sytuację świata. Można oddać to tekstem kardynała: „Das Dogma ist relativ, insofern es dienend, hinweisend auf das ursprüngliche Wort Gottes bezogen ist, und es ist relativ, insofern es auf die Fragestellung einer bestimmten Zeit bezogen ist und dem rechten Verständnis des Evangeliums in ganz konkreten Situationen dient” (W. Kasper, *Die Methoden der Dogmatik. Einheit und Vielheit*, München 1967, s. 37, w tekście rozprawy – s. 305). Ukazuje to rolę dogmatyki jako hermeneutyki między Objawieniem a dzisiejszym przepowiadaniem. W tym właśnie przypadku najlepiej widać dogmatykę jako naukę w służbie kościelnie wyznawanej wiary.

Ogólnie biorąc rozprawa Ks. dra Norberta Podhoreckiego jest dojrzałym przyczynkiem dla teologii w ogóle, a w szczególności dla teologii niemieckiej, gdyż oferuje kompleksowe opracowanie myśli Waltera Kaspera w postawionej tezie doktorskiej. Można powiedzieć, że Autor – jako Polak – nabył tym samym cech teologa niemieckiego, który z wielką dokładnością i precyzją potrafi ukazać całe bogactwo wielkiego Profesora z Tübingen. Autor doskonale orientuje się we wszelkich wymiarach teologii Kaspera, jak też i teologii w ogóle. Nie jest to zwykle przedstawienie myśli Teologa niemieckiego, ale osadzenie jej w całym kontekście teologii chrześcijańskiej. Tym ważniejszym staje się niejako „dokumentowanie” myśli Kaspera, gdyż podjęty temat jest oryginalny i znaczący dla teologii całego Kościoła. Dziś wszelkie przepowiadanie traci sens, gdy nie ma mocnych korzeni w Biblii, Tradycji i nauce Kościoła, która wyraża się – dla człowieka wierzącego – najogólniej jako szeroko pojęty „dogmat”. Problem jest w tym, żeby należycie pojąć dogmat jako ukazanie uniwersalnej i absolutnej Prawdy Bożej w zrozumiałym języku i w niewypaczonej treści. Tylko wtedy wiara chrześcijańska zachowa swoją tożsamość i absolutny charakter, a tym samym będzie „strawna” dla dzisiejszego człowieka. Praca Księdza Dra Podhoreckiego ze wszech miar wyczerpała postawiony sobie temat, bardzo dobrze uzasadniła i rozwiązała zasadniczy problem rozprawy, która nie jest tematem prostym, lecz wymaga bardzo szerokiej znajomości całej teologii. Hermeneutyka dogmatyczna, jako zasadniczy problem stawiany teologii w ogóle, musi być dziś rozwiązywany według modelu wysuniętego przez Kardynała Kaspera i bardzo gruntownie opracowany przez Ks. Podhoreckiego. Rozprawa ta całkowicie i należycie wyczerpuje postawioną tezę jako problem badawczy. Jest samodzielna, bardzo szczegółowa, poprawna metodologicznie i bardzo odważna pod każdym względem, a przy tym wewnętrznie spójna i nowatorska. Doskonały język i trafne ocenienie myśli i całej teologii Waltera Kaspera stawia ją w rzędzie pierwszorzędnych prac teologicznych ostatnich lat.